

Tanítási tervezet

1. Alapadatok

Az óra időpontja: 2025.04.11. 9:45 – 10:30

Iskola, osztály: Gödöllői Török Ignác Gimnázium, 10.b

Iskola neve és címe: Gödöllői Török Ignác Gimnázium – 2100 Gödöllő, Petőfi Sándor utca 12-14.

Tanít: Bakos Máté

Témakör megnevezése: Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

Tanítási egység (téma) címe: Afrikai nehézségek és lehetőségek

Az óra (jellemző) típusa: Új ismereteket szerző és feldolgozó óra

2. Tantervi követelmények

2.1. A tanítási óra oktatási céljai:

- A diákok megismerjék Afrika nagytájakát és vízrajzát
- A diákok megismerjék Afrika történelmét, szerkezetét
- Felismerjék a nehézségeket, erre lehetőségeket, megoldást kínálnak

2.2. A tanítási óra képzési, fejlesztési céljai:

- A földrajzi eredetű helyi, regionális és globális természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti veszélyhelyzetek kialakulásának magyarázata és megértése alapján az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése
- A környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatásának és a lokális szennyeződés globális következményeinek komplex értelmezése, a hatásaikra való felkészülés és védekezés képességének kialakítása és fejlesztése
- A globális problémákhoz vezető, Földünkön egy időben jelen lévő, különböző természeti és társadalmi-gazdasági eredetű folyamatok értelmezése, összefüggései, mérséklésük lehetséges módjai és azok nehézségei
- A környezet védelmében, illetve humanitárius céllal tevékenykedő hazai és nemzetközi szervezetek, a nemzetközi összefogás szükségessége
- A fenntartható gazdaság, a fenntartható gazdálkodás jellemzőinek bemutatásával a fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése
- Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példái a környezet védelme érdekében.

2.3. A tanítási óra nevelési céljai:

- Közösségi nevelés – egymás meghallgatása
- A közös munkában való hatékony részvétel
- Érzékenyítés
- Hatékony problémamegoldás

2.4. Oktatási követelmények:

a. Fogalmak:

- új: népességtöbbség, analfabetizmus
- megerősítendő: export, primőr zöldségek, születésszabályozás, nyomornegyed, urbanizáció, GDP, korrupció, globalizáció

b. Folyamatok:

- új:

- megerősítendő: gyarmatosítás, gazdasági szerkezetváltás
- c. Összefüggések:
 - új: éghajlat – mezőgazdaság – éhezés, bizonytalan belpolitika – korrupció, oktatás hiánya – analfabetizmus, szociális és egészségügyi ellátás hiánya – járványok, munkanélküliség – urbanizáció – nyomornegyedek
 - megerősítendő: –
- d. Fejlesztendő készségek, kompetenciák (mit, mivel?):
 - Személyes és társas kompetencia – csoportmunka
 - Kommunikációs kompetencia – csoportmunka
 - Lényegkiemelés – csoportmunka
 - Térképen való tájékozódás – atlasz használata
 - Problémamegoldó képesség fejlesztése – csoportmunka megbeszélése során
- e. Főbb tanulói tevékenységek:
 - Kontúrtérkép hiányzó elemeinek beírása atlasz segítségével
 - Csoportmunkában való aktív részvétel
 - Lényegkiemelés
 - Hatékony problémamegoldás

3. Szemléltető és munkaeszközök

Atlasz

PPT

Füzet

Kiadott kontúrtérkép

4. Felhasznált irodalom

- Arday István, dr. Czifrusz Márton, Horváth Tamás: Földrajz tankönyv 9-10 II. Oktatási hivatal, 2021.
- Kőrösiné Molnár Andrea: Térkép- és feladatgyűjtemény I. rész, 2023/2024
- Jónás Ilona, Pál Viktor, Szöllősy László, Vízvári Albertné: Földrajz 10. A természetről tizenéveseknek sorozat. Mozaik Kiadó, Budapest 2008.
- Gyuris Ferenc, Szabó Pál: Afrika: Fiatalos népesség, régi problémák.
<http://www.geopolitika.hu/hu/hatter/afrika/> (letöltés 2025.04.07.)
- <https://greenfo.hu/hir/afrika-a-vilag-masodik-legnagyobb-problemaja/> (letöltés 2025.04.07.)
- <https://hu.euronews.com/2022/08/22/legalabb-10-millio-gyereket-fenyeget-az-aszaly-afrika-szarvan> (letöltés 2025.04.08.)
- <https://hu.euronews.com/green/2023/03/22/190-millio-gyermeket-veszelyeztet-a-nem-megfelelo-vizellatas> (letöltés 2025.04.08.)

5. Mellékletek jegyzéke

Az óra részletes felépítése

Idő	Az óra menete	Didaktikai mozzanat	Didaktikai módszer	Munkaforma	Eszköz
0-2	Adminisztráció és az óra témájának meghatározása	-	Tanári közlés	-	Laptop
3-8	Ötletbörze - Mi jut eszetekbe Afrikáról? Milyen szavak, kifejezések, fogalmak? - A tábla közepére „Afrika” felirat kerül, a gyerekek által elmondott fogalmak, szavak, ismeretek felkerülnek a táblára a felirat köré - Megoldások megbeszélése, reflektálás az elhangzottakra, az óra további menetének ismertetése	Előzetes ismeretek összegyűjtése	Frontális osztálymunka	Egyéni	Tábla
9-19	Kontúrtérképes feladatlap kiosztása, páros munka Afrika tájainak jelölése térképen atlasz segítségével Majd ennek ellenőrzése	Új ismeretek szerzése	Páros munka	Páros munka	Kiosztott kontúrtérkép Atlasz
20-22	Csoportfeladat kiadása. A diákok 4-5 fős csoportokat alakítanak. A tanár kiosztja a feladatot, egy szöveget Afrika egyik problémájához kapcsolatosan	-	Tanári közlés	-	-
23-30	Csoportmunka, tanár facilitátor szerepben van jelen. Csoportmunka feladata: A diákok Afrika egy nehézségéhez kapcsolatos szöveget kapnak. A szövegben lényegkiemelést végeznek.	Új ismertek szerzése	Lényegkiemelés	Csoportmunka	Feladatlap
31-44	A csoport egyik tagja ismerteti a többiekkel a problémát, amit kaptak. Ezt követően a többi csoport megoldást ajánl, amelyet a problémát ismertető csapat vagy elfogad, vagy elutasítja. Mindkettő esetben meg kell indokolnia miért fogadta el/utasította el. Közben a tanár PPT-n képeket mutat az adott problémáról érzékenyítés céljából. Ha a csoport megvitatott minden felmerülő lehetőséget az adott problémához, újabb csoport mutatja be az általuk olvasott nehézséget és a többi csoport ismét megoldást kínál neki. Így a diákok vitakultúrája is fejlődik, amellett, hogy megismerik Afrika nehézségeit. A tanár feladata, a vita	Új ismertek átadása	Vita, érzékenyítés	Csoportmunka	PPT

	moderálása, az elhangzottak kiegészítése.				
45	Óra lezárása. Amennyiben nem jut idő minden csoportra, következő órán folytatják a csoportok.	Óra lezárása	Tanári közlés	-	-

Kontúrtérkép:

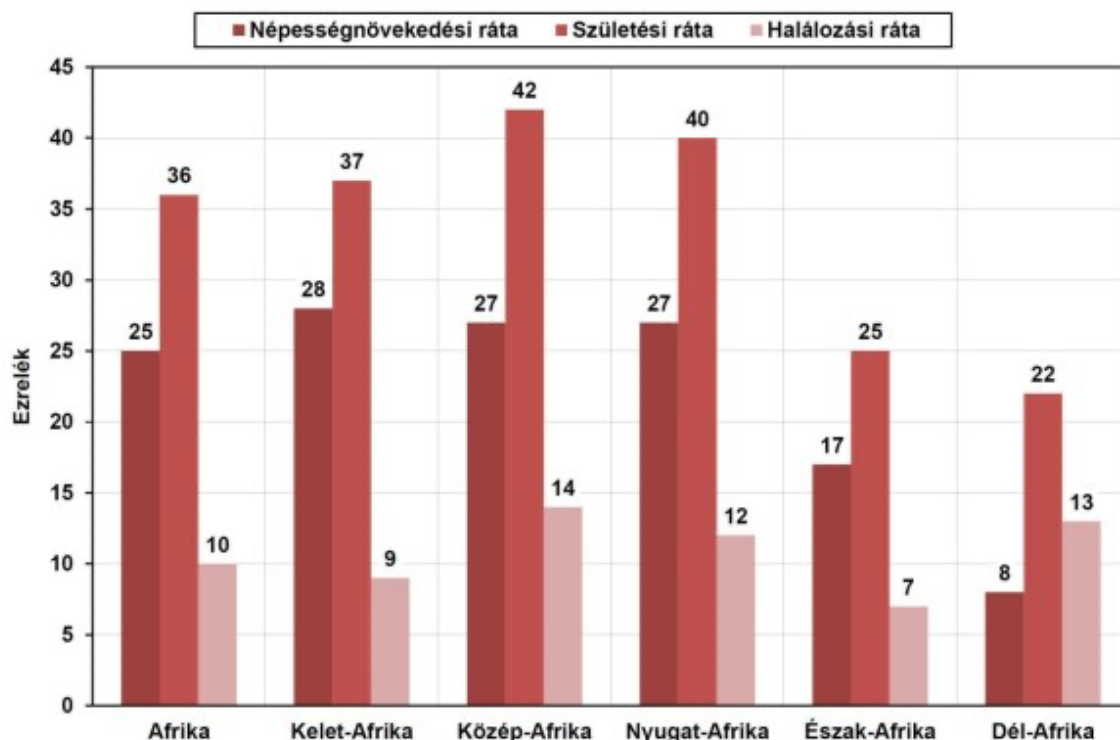
Forrás: Kőrösiné Molnár Andrea: Térkép- és feladatgyűjtemény I. rész, 2023/2024

Nehézségek – csoportok szövegei:

Túlnépesedés

Afrika Földünk legnagyobb szaporodási rátával jellemezhető kontinense. Miközben a 2010–2015 közötti időszakban világszinten 12,0 ezrelék a természetes szaporodás üteme, Afrikában ennek több mint duplája, 25,0 ezrelék.

Ennek következtében Afrika a legfiatalosabb korszerkezetű kontinens: a lakosság kétötöde (39,8%) 15 évnél fiatalabb, miközben a 64 évnél idősebbek aránya mindössze 3,6%. Előbbi több mint duplája, utóbbi kevesebb mint egynegyede Európa megfelelő értékének (15,6%, ill. 16,8%).

Afrika régiói a népességnövekedési, a születési és a halálozási ráta értéke alapján (2010–2015 között, ezrelékben)

Alapadatok forrása: UN Demographic Yearbook 2013 (<http://www.geopolitika.hu/hu/hatter/afrika/>)

Afrika népessége a mai 1,5 milliárról 2050-re 2,5 milliárdra nő az előrejelzések szerint. Egy sor ország népessége megduplázódik negyed évszázad alatt, Nigéria 370 milliós lakossággal a világ harmadik legnagyobbja lesz, de Kongó és Etiópia is 200 millió fölé kerül.

Ma a világ népességének 18%-a él Afrikában, 2050-re azonban már minden 4. ember afrikai lesz a világon, és öt gyermekből kettő a kontinensre születik.

Nigerben még mindig hét gyereke születik átlagosan egy nőnek, ami a legmagasabb a világon;

Az afrikai születésszám duplája a világátlagnak, a medián életkor mindössze 19 év.

Összehasonlításként: az előregedett Japánban 48.

(<https://greenfo.hu/hir/afrika-a-vilag-masodik-legnagyobb-problemaja/>)

Ivóvízhiány

Tíz afrikai országban 190 millió gyermeket veszélyeztet a nem megfelelő vízellátás. A gyerekek egyharmada otthon nem jut vízhez, kétharmaduknak nem elérhetők a higiéniai szolgáltatások, ezért nagy a gyermekhalálozás aránya.

Az UNICEF szerint a legsúlyosabban érintett területek Nyugat- és Közép-Afrika országai, melyek a klímaváltozás hatásaira is a legérzékenyebben reagálnak. Nigerben, Maliban, Kamerunban és Szomáliában a gyerekek egyharmada nem jut vízhez otthon, kétharmaduk számára nem elérhetők az alapvető higiéniai szolgáltatások. Ezekben az országokban emiatt nagy a gyermekhalálozás aránya. A 10 afrikai ország közül hatban kolera-járvánnyal küzdöttek tavaly. Világszerte naponta több mint ezer, öt évesnél fiatalabb gyermek hal meg azért, mert nem érhető el számukra az alapvető higiéniai feltételek.

(<https://hu.euronews.com/green/2023/03/22/190-millio-germeket-veszelyeztet-a-nem-megfelelo-vizellatas>)

Éhínség

Afrikában a hagyományos gazdálkodás önellátást sem biztosító kisparcellái uralják a földterületek nagy részét. Ezeket kezdetleges technika és alacsony termésátlag jellemzi. Az éghajlat befolyásoló szerepe túlzottan nagy. A kontinens mintegy felét fenyegeti az elsivatagosodás veszélye. Ennek ellenére kevés az öntözött terület. Műtrágyát alig használnak. A helyzetet súlyosbítja a szakképzettség hiánya. Ebből adódóan a mezőgazdasági termelés nem tud lépést tartani a népesség számának emelkedésével. Ezért gyakori az alultápláltság és az éhezés. Ennek csökkentésében a nomád állattartás sem tud segíteni

(Jónás Ilona, Pál Viktor, Szöllősy László, Vízvári Albertné: Földrajz 10. A természetről tizenéveseknek sorozat. Mozaik Kiadó, Budapest 2008. 149–150.)

<https://hu.euronews.com/2022/08/22/legalabb-10-millio-gyereket-fenyeget-az-aszaly-afrika-szarvan>

Írástudatlanság

Afrikában a felnőtt férfiak mindössze 27%-a, a nők 12%-a tud írni-olvasni. Napjainkban ugyanakkor mint egy százezer afrikai diák tanul az EU egyetemén. A legtehetségesebb afrikai fiatalok külföldre csábítása, az agyelszívás (Brain Drain) manapság már Afrikában is komoly károkat okoz. Az utóbbi másfél évtizedben körülbelül 300 ezer szakképzett fiatal hagyta el a kontinentet. Az emiatt keletkező humánerőforrás-szakadék betöltésére Afrika több mint 150 ezer külföldi munkavállalót alkalmaz, évente mintegy 4 milliárd dolláros költségen.

(Jónás Ilona, Pál Viktor, Szöllősy László, Vízvári Albertné: Földrajz 10. A természetről tizenéveseknek sorozat. Mozaik Kiadó, Budapest 2008. 151.)

Afrika összességében igen kedvezőtlen mutatókkal rendelkezik a népesség képzettsége terén is. A felnőtt korú afrikaiak közel kétötöde (38%) napjainkban is írástudatlan, a Szaharától délre eső térségek átlaga 41%, a rekordtartó Dél-Szudán értéke pedig 73%. Ez nemcsak Európa és Észak-Amerika pár százalékos mutatójánál, de a nemzetközi átlagnál (18,8%) is sokkal rosszabb helyzetet tükröz.

(<http://www.geopolitika.hu/hu/hatter/afrika/>)

Járványok

Súlyos gondot okoznak a betegségek: a 15–49 éves korosztályon belüli HIV/AIDS-fertőzöttek aránya alapján a Föld országai közül 24 afrikai ország mutatja a legmagasabb értékeket. A probléma leginkább Dél-Afrikát sújtja (Botswanában, Lesothóban és Sváziföldön az említett korú népesség több mint ötöde fertőzött), de Kelet- és Közép-, illetve valamivel kisebb mértékben Nyugat-Afrikát is érinti. (Érdemi kivételt csak Észak-Afrika jelent.) Nyugat-Afrika ugyanakkor a fő gócpontja például a 2013 végével kibontakozó ebolajárványnak, melynek a hivatalos adatok szerint idáig több mint 10 000 halálos áldozata volt, 99,8%-uk Libériában, Sierra Leonében és Guineában. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) becslései szerint a világ maláriás fertőzéseinek döntő többsége is Afrikában, mintegy 80%-uk a Szaharától délre eső területeken következik be.

(<http://www.geopolitika.hu/hu/hatter/afrika/>)